

CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

КАФЕДРА
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО
ПРАВА

Кафедра
конституційного
права України

ЮРИДИЧНИЙ
ФАКУЛЬТЕТ
Львівський університет

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Матеріали VIII міжнародної науково-
практичної конференції

31 ЖОВТНЯ, 2024

м. ЧЕРНІВЦІ

УДК 342(477)(082)

М 34

Редакційна колегія:

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (голова);

Коломонець Тетяна Олександрівна, декан юридичного факультету Запорізького національного університету, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, Заслужений юрист України (м. Запоріжжя, Україна);

Слінько Тетяна Миколаївна, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Хотинська-Нор Оксана Зіновіївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (31 жовтня 2024р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2024. 762 с.

До збірника увійшли матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (Чернівці, 31 жовтня 2024 р.)

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалів, що були подані у рукописах.

Коваль Ю.О. Тлумачення принципу законності доктрини верховенства права Верховним Судом.....	448
Крайній П.І. Реалізація адміністративного оскарження у світлі нового Закону України «Про адміністративну процедуру».....	453
Остафійчук Л.А. Проблемні питання можливості виїзду з України під час дії правового режиму воєнного стану.....	458
Паламарчук А.І. Судовий захист права на доступ до інформації про стан навколишнього середовища в умовах воєнного стану.....	464
Самбор М.А. Застосування адміністративного затримання в умовах правового режиму воєнного стану під призмою законності.....	467
Синицин П.М. Колабораційна діяльність: окремі проблеми законодавчого визначення.....	472
Смокович М.І. Забезпечення права на доступ до публічної інформації в умовах правового режиму воєнного стану.....	476
Солодан К.В. До питання захисту права на відшкодування шкоди, завданої навколишньому природному середовищу, під час правового режиму воєнного стану.....	485
Харченко Т.М. Конституціоналізм та війна: від <i>in bello</i> до <i>post bellum</i>	489
Юрчишин В.М., Скуляк І.А. Особливості взаємодії процесуального керівника із слідчим суддею у кримінальному процесі під час воєнного стану....	494
Юрчишин П.В. Особливості та підстави проведення слідчого експерименту.....	500
Яременко М.С. Заборона політичних партій в судовому порядку як форма втілення войовничої демократії.....	507

ТРИБУНА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

Андрушка М.Р. Арбітраж та медіація: ключова роль адвоката.....	512
Arseniy Oleksandr. Principii de drept procedural administrativ și judiciar.....	514

2. Воєнний стан та стан війни: пояснюємо різницю/ Як ці терміни трактують українські закони та міжнародне право URL: <https://chas.news/not/voennii-stan-ta-stan-viini-poyasnyuemo-riznitsyu>

3. Справа «Расул проти Буша» URL: <https://consortiumnews.com/tag/rasul-v-bush/>

4. «Аль-Скеїні проти Великої Британії» URL: <https://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIIdx=443>

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИКА ІЗ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Юрчишин Василь Миколайович

*доктор юридичних наук, професор, професор кримінальної юстиції, професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування Чернівецького торговельно-економічного інституту, почесний працівник прокуратури
(м. Чернівці, Україна)*

Скуляк Ігор Анатолійович

*кандидат юридичних наук, Голова Першотравневого районного суду міста Чернівців, доцент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)*

Режим воєнного стану передбачає певні зміни і обмеження для громадян. В той же час, законодавець закріпив певні положення, які спрямовані на забезпечення нормального функціонування органів державної влади. Так, відповідно до ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII (з подальшими змінами): «у період воєнного стану не можуть бути припинені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету

Міністрів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також судів, органів прокуратури України, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідувальну діяльність» [1]. Вказане положення є гарантією нормального функціонування органів прокуратури, а також підкреслює особливості правового статусу прокурора, його прав і обов'язків в умовах воєнного стану. В межах дослідження особливостей реалізації функцій прокуратури в умовах воєнного стану, особливу увагу слід приділити увагу.

Під час воєнного стану органи прокуратури України продовжують виконувати свої конституційні функції. Відповідно до положень ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» та ст. 131-1 Конституції на прокуратуру України покладено:

1. підтримання публічного обвинувачення в суді;
2. організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;
3. представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом [2; 3, с.52-53].

КПК України чітко визначив співвідношення між прокурорським наглядом і судовим контролем у досудовому розслідуванні [4, с. 89]. Вважаємо, що забезпеченню законності у досудовому розслідуванні буде сприяти взаємодія функцій прокурорського нагляду та судового контролю, за якої прокурор буде продовжувати здійснювати систематичний і безперервний нагляд за додержанням законів усіма суб'єктами досудового розслідування, а судовий контроль здійснюватиметься за окремими процесуальними діями слідчого та прокурора при наданні дозволу на їх проведення та шляхом розгляду скарг на рішення і дії чи бездіяльність органів досудового розслідування та прокурора. Очевидно, що таке співвідношення прокурорського нагляду та судового контролю у досудовому розслідуванні дозволяє забезпечувати як законне й

обґрунтоване обвинувачення осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, так і надійно захищати права, свободи та законні інтереси всіх суб'єктів досудового розслідування [5, с. 328].

Нагляд - це відповідна до закону діяльність прокурора щодо контролю за законністю та забезпеченням верховенства права органами досудового розслідування та оперативно-розшукової юрисдикції [6, с. 388].

Особливістю прокурорської діяльності є те, що прокурор нерідко виступає ініціатором кримінального провадження. Тільки він визначає рух кримінального провадження із досудового розслідування в судове провадження, а у визначених законом випадках і закриття кримінального провадження. Він же у ході розслідування забезпечує реалізацію не лише принципу невідворотності відповідальності при вчиненні кримінального правопорушення, а й є відповідальним за порушення закону в частині дотримання прав і свобод учасників провадження, не наділених владними повноваженнями. Прокурорсько-наглядовими і судово-контрольними засобами прокурор і слідчий суддя попереджують (не допускають) необґрунтованого обмеження прав і свобод особи, тобто забезпечують законність при проведенні слідчих (розшукових) дій та при прийнятті процесуальних рішень органами досудового розслідування.

Спільними їх завданнями у цій діяльності є: виявлення, попередження та припинення порушень закону; використання заходів реагування на допущені та встановлені порушення законів; відновлення порушених прав і законних інтересів учасників досудового розслідування. Для виконання зазначених спільних завдань прокурори і слідчі судді використовують притаманні кожному з них методи та засоби в межах визначеної законом компетенції і наданих їм правових повноважень [5, с. 330].

У Рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи від 6 жовтня 2000 р. "Комітетам Міністрів – державам – членам про роль прокуратури в системі правосуддя" (REC (2000) 19) [7] відзначається наявність у прокурорів і суддів

спільних завдань, підкреслюється тісний зв'язок між ними і взаємодоповнюючий характер їхньої діяльності. Більше того, в цьому документі зазначено, що прокурори і судді несуть спільну відповідальність за помилковість прийнятих судових рішень. Особливо це стосується тих рішень, які ґрунтуються на попередній згоді прокурора з клопотанням слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій чи прийняття процесуальних рішень. Про спільну відповідальність прокурора і суду можна говорити в разі постановлення незаконного вироку за відсутності доказів винуватості підсудного. Не випадково, саме прокурор від імені держави, приносить офіційне вибачення реабілітованому за завдану шкоду навіть при допущенні судової помилки.

Спільна зацікавленість прокурора і слідчого судді у законному проведенні слідчих (розшукових) дій, прийнятті слідчих (розшукових) рішень, забезпеченні реального захисту прав і законних інтересів осіб, залучених до царини кримінального судочинства, є незаперечною. При цьому, у кожного з них має бути тверда впевненість у високій професійності партнера, переконливість у його надійності, адекватному розумінні інтересів слугування закону. Установлення правильного співвідношення між функціями прокурорського нагляду і судового контролю у досудовому розслідуванні дозволяє прокурорам і слідчим суддям раціонально і послідовно реалізовувати спільні завдання, сприяє підвищенню ефективності кримінального провадження [8, с. 54].

Практика застосування положень КПК України буде виявляти й інші складові співвідношення прокурорського нагляду та судового контролю у досудовому розслідуванні. Завдання юридичної науки – глибоко вивчати всі ці процеси і на їхній основі поступово створювати чітку систему співвідношення прокурорсько-наглядової та судово-контрольної діяльності у досудовому розслідуванні [9, с. 213, 217].

Відмова від прокурорської моделі контролю і перехід до судової моделі контролю за обмеженням свободи й особистої недоторканності у досудовому розслідуванні не означає заміну прокурорського нагляду судовим контролем, а є

розумним поєднанням цих двох форм у системі забезпечення законності і захисту прав і свобод людини та громадянина [10, с. 180-181]. Принцип “подвійного контролю” означає, що прокурор, як гарант публічного інтересу, у своїй діяльності захищає особисті права суб’єктів процесу з позиції відповідності їх закону й узгодженості з інтересами суспільства і держави. Суд же, як гарант прав особистості, у своїй діяльності захищає права людини з позиції недопущення їх порушень державними органами [11, с. 128-131].

“Подвійність контролю” за законністю з боку прокурора і слідчого судді не означає, що вони повинні бути “скуті одним ланцюгом” у плані досягнення однакових цілей своєї діяльності у зазначеному напрямі (контролю). Інакше законодавець не передбачав би ситуації, коли при відмові слідчого судді у задоволенні клопотання слідчого, наглядаючий прокурор має право оскаржити ухвалу слідчого судді в апеляційному порядку. Так, прокурору одного із районів Одеської області слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про відсторонення посадових осіб від займаної посади. За скаргою прокурора судова палата у кримінальних справах Одеського апеляційного суду ухвалу слідчого судді скасувала, задовольнила скаргу прокурора [12].

Відтак, спільні дії прокурора і слідчого судді у досудовому провадженні, де переважають змагальні елементи, спрямовані на досягнення стану законності, але з різними цілями. Прокуророві, як представнику сторони обвинувачення, законність дій і рішень органів досудового розслідування і його особисто потрібна для переконливості позиції перед судом, який вирішуватиме матеріали кримінального провадження по суті. Для слідчого судді, як представника судової гілки влади, забезпечення стану законності є важливою державною функцією, яка у досудовому провадженні здійснюється у формі судового контролю.

Частиною 1 ст. 39 КПК України визначена цільова спрямованість організаційно-управлінських і процесуально-організаційних повноважень керівника органу досудового розслідування – організація досудового розслідування, а ч. 2 ст. 36 КПК України визначена цільова направленість

повноважень прокурора у досудовому розслідуванні – нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

Висновок. Першочерговим завданням у досудовому розслідуванні є забезпечення гарантування прав і законних інтересів особи та унеможливлення безпідставного їх обмеження. Гарантом дотримання і захисту прав, свобод та інтересів підозрюваних і обвинувачених є процесуальний керівник і слідчий суддя під час досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17>
3. Конституція України: чинне законодавство станом на 05 липня 2023 р.: Офіц. Текст. К.:Алерта, 2023. 80 с.
4. Тертишник В.М. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Вид. 20-те, доповн. і перероб. Київ: Алерта, 2023. 1120 с.
5. Юрчишин В.М. Функції прокурора у досудовому розслідуванні: теорія і практика: Дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09 / Василь Миколайович Юрчишин. – Запоріжжя, 2016. – 441 с.
6. Тертишник В.М. Конституція України. Науково-практичний коментар. Київ: Алерта, 2023. 464 с.
7. Рекомендація РЕС (2000) 19 Комітету Міністрів державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя (Ухвалена Комітетом міністрів 06.10.2000 р. на 724-му засіданні заступників міністрів) URL: <https://wcd.coe.int/View>.

8. Корякін Р. В. Прокурорський нагляд та судовий контроль у вирішенні завдань щодо швидкого та ефективного розслідування злочинів / Р. В. Корякін, О. О. Шаргородський // Актуальні проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства й удосконалення діяльності судових і правоохоронних органів України: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Є. О. Дідоренко, 2012. – С. 52–57.

9. Кримінальний процес України: академічний курс у 3 т. Т.1: Загальна частина / (В.Т. Нора, Н.Р. Бобечко, М.В.Багрій та ін.); за ред.. акад.. НАПрН України, д-ра юрид. наук, проф. В.Т. Нора, д-ра юрид. наук, проф. В.Р. Бобечка. – Львів: ЛНУ ім.. Івана Франка, 2021. 912 с.

10. Тертишник В.М Кримінальний процес України. Загальна частина: підручник. 8-ме вид. доповн. і перероб. Київ. Алерта, 2020. – 452 с.

11. Сушко Л. Сутність судового контролю в Україні / Л. Сушко // Право України, 2007. – № 5. – С. 128–131.

12. Доповідна записка прокуратури Одеської області про результати вивчення стану організації та здійснення процесуального керівництва у кримінальному провадженні № 04/2/2-5127-14 від 05.02.2014 р. URL: <http://www.od.gp.gov.ua/ua/index.html>.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Юрчишин Павло Васильович

аспірант 2-го курсу Київського університету права НАН України

(м. Київ, Україна)

Негласне одержання інформації розглядається як одна з найдавніших, ефективних форм доказування, що надає можливість, завдяки фіксуванню на технічні носії, відтворити перед учасниками кримінального процесу аутентичну